

16 december 2021

MANAGEMENT LETTER 2021

Gemeente Oisterwijk

BDO

Aanbiedingsbrief

Aan het college van burgemeester en wethouders
van de gemeente Oisterwijk
Postbus 10101
5060 GA OISTERWIJK

Tilburg, 16 december 2021

Kenmerk: xxxxx

Ter informatie

De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudsopgave interactief. Aan de hand van de navigatiebalk onderaan de pagina en/of de menustructuur bovenaan de pagina kan door het document genavigeerd worden.

VORIGE PAGINA

VOLGENDE PAGINA

INHOUDSOPGAVE

DASHBOARD

Geacht college,

In het kader van de aan ons verstrekte opdracht tot controle van de jaarrekening 2021 van de gemeente Oisterwijk brengen wij u met deze managementletter verslag uit over onze bevindingen naar aanleiding van onze interim-controle.

Voor een nadere omschrijving van onze opdracht, de reikwijdte en aanpak van onze controle en overige afspraken verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging d.d. 7 september 2021.

In deze rapportage richten wij ons met name op mogelijke verbeterpunten in de bedrijfsvoering en de processen die wij hebben onderzocht in het kader van de controle van de jaarrekening. Onze managementletter is daarom van nature kritisch van aard. Dit heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de interne beheersing en het zelf controlerend vermogen van uw organisatie.

Als gevolg van de aanhoudende Coronacrisis zijn wij helaas niet in staat geweest om bij u op locatie te komen waardoor wij veel digitaal hebben moeten afstemmen. Ondanks de minder persoonlijke en directe contacten is de interim-controle en samenwerking goed verlopen.

Wij willen de organisatie bedanken voor de prettige samenwerking en vertrouwen erop u met deze managementletter naar aanleiding van onze interim-controle 2021 van dienst te zijn geweest. Wij zijn vanzelfsprekend graag bereid een nadere toelichting te verstrekken.

Hoogachtend,

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

drs. D.O. Meeuwissen RA

Inhoudsopgave

1. DASHBOARD

2. ONTWIKKELINGEN & ACTUALITEITEN

3. INTERNE BEHEERSING

4. BEVINDINGEN SIGNIFICANTE PROCESSEN

5. IT-BEHEERSING

6. VOORUITBLIK JAARREKENING 2021

1. Dashboard

1.1 Dashboard interim-controle

1.1 Dashboard interim-controle

ACTUALITEITEN - WET- EN REGELGEVING	ACTUALITEITEN - CORONA & SOCIAAL DOMEIN	INTERNE BEHEERSING
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Boekjaar 2022 is het eerste jaar van de rechtmatigheidsverantwoording. Na een intensief jaar met corona staat nu de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording (met ingang van 2022) voor de deur. Wij denken graag met u mee. ▶ Met de publicatie van de kadernota 2022 (augustus 2021) kan de organisatie verdere invulling geven aan de rechtmatigheidsverantwoording. Hierin worden diverse aspecten van de rechtmatigheidsverantwoording aan de orde gesteld middels aanbevelingen maar ook stellige uitspraken. Wij adviseren het college en de raad met elkaar in gesprek te blijven over de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. ▶ De komende jaren zal vanuit de accountantscontrole nog nadrukkelijker aandacht worden gegeven aan fraudepreventie, waarbij ook de rol van bestuurders en toezichthoudende organen, zoals de gemeenteraad, bij het voorkomen en detecteren van fraude aan de orde komt. Dit vraagt om actief toezicht op risico's en beheersmaatregelen ter voorkoming van fraude en aandacht voor onder andere de verantwoordelijkheden en termijnen voor de opvolging van aanbevelingen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vorig jaar hebben wij samen met u veel aandacht besteed aan de gevolgen van de coronacrisis. De impact bleek voor de meeste gemeenten mee te vallen. Desondanks is het zaak alert te blijven op de ontwikkelingen en de financiële afwikkeling van de coronacrisis. ▶ Binnen Wmo begeleiding is (net als bij huishouding) het in strijd met het rechtszekerheidsbeginsel indien in de beschikking de hoeveelheden c.q. tijdseenheden ontbreken. Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente resultaatgerichte indicaties voor begeleiding afgeeft en adviseren u waar nodig passende maatregelen te nemen voor wat betreft toekomstige indiceringen. ▶ Per 1 januari 2022 wijzigt het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet naar de woonplaats waar de jeugdige staat ingeschreven op het moment van de zorgvraag. Wij adviseren u de effecten van deze wetswijziging in kaart te brengen en uw organisatie op de veranderende werkwijze voor te bereiden. ▶ Voor de invoering van de nieuwe Wet inburgering zijn twee handreikingen verschenen. Wij adviseren kennis te nemen van beide handreikingen en waar nodig actie te ondernemen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Wij komen tot de conclusie dat uw administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) binnen de belangrijkste processen, voor zover relevant voor de controle van de jaarrekening, ten aanzien van de controletechnische functiescheiding voldoet. ▶ Binnen deze processen is sprake van interne beheersmaatregelen. Deze maatregelen worden echter niet altijd toereikend genoeg vastgelegd, waardoor achteraf niet toetsbaar is of controlemaatregelen zijn uitgevoerd en hoe deze zijn uitgevoerd. ▶ Omdat de AO/IB niet altijd goed is opgezet, bestaat of goed werkt, kunnen wij voor wat betreft de insteek van onze controle niet volledig op de processen steunen en bestaat onze controleaanpak overwegend uit gegevensgerichte werkzaamheden. Deze situatie is ongewijzigd ten opzichte van voorgaand controlejaar. ▶ Zie hieronder voor onze detailbevindingen met betrekking tot de significante processen.
BEVINDINGEN SIGNIFICANTE PROCESSEN	IT-BEHEERSING	VOORUITBLIK JAARREKENING 2021
<ul style="list-style-type: none"> ▶ De herindeling van de voormalige gemeente Haaren is per 1 januari 2021 een feit. Wij verzoeken u een goede analyse (position paper) op te stellen ter onderbouwing van de verantwoording van deze herindeling in de jaarrekening 2021 van uw gemeente. ▶ Gemeentelijke belastingen en heffingen: <ul style="list-style-type: none"> ▷ Gezien de problematiek rondom TOG en als gevolg hiervan de beëindiging van de dienstverleningsovereenkomst vragen wij uw aandacht voor een zorgvuldige en tijdige (financiële) afwikkeling voor het boekjaar 2021. ▷ Hiertoe verzoeken wij u een goede analyse (position paper/conversierapport) op te stellen ter onderbouwing van de verantwoording van de gemeentelijke belastingen en heffingen in de jaarrekening 2021. ▶ Zorgvuldige en tijdige afwikkeling IB-signalen is vanuit ons accountantsverslag 2020 een blijvend aandachtspunt. ▶ Verder vragen wij uw aandacht voor het aantoonbaar maken van de interne beheersing rondom het schattingsproces grondexploitaties en het gemeentelijke belastingenproces. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vanaf boekjaar 2020 heeft u het nieuw financieel systeem Key2Financiën geïmplementeerd. Na deze implementatie hebben wij in het kader van onze controle 2020 de IT-beheersmaatregelen van het nieuw financieel pakket beoordeeld en in ons accountantsverslag 2020 in detail gerapporteerd over onze bevindingen en aanbevelingen. ▶ Uit navraag ten tijde van de interim-controle hebben wij vernomen dat uw organisatie in 2021 opvolging heeft gegeven aan onze bevindingen uit het accountantsverslag 2020. Medio november jl. hebben wij van uw organisatie opdracht gekregen een IT-audit te verrichten om vast te kunnen stellen of de IT-beheersmaatregelen (aantoonbaar) voldoende aanwezig zijn. ▶ Op het moment dat de algemene IT-beheersmaatregelen aantoonbaar voldoende aanwezig zijn, biedt dit nieuwe mogelijkheden voor zowel de verbijzonderde interne controle als de externe controle (meer systeemgerichte en minder gegevensgerichte controles). Daarmee wordt de IT-beheersing rondom het nieuw financieel pakket optimaal benut. ▶ Cybersecurity en netwerk inbraak zijn landelijk momenteel hottopics en vergt ook voor de gemeente Oisterwijk aandacht. 	<p>Naast de zichtbare follow-up van de bevindingen en aanbevelingen uit deze managementletter vragen wij uw aandacht voor de volgende onderwerpen in de voorbereiding op het jaarrekeningtraject 2021.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Actualisatie van de grondexploitatieopzetten per 31-12-2021 inclusief financiële doorrekeningen; ▶ Aanlevering van spendanalyse over gehele vierjaarsperiode 2018-2021 met een interne toetsing op naleving van Europese aanbestedingsregels rekening houdend met de aandachtspunten uit SDO-notitie 'Uitvoering van controle op aanbestedingsrechtmatigheid bij jaarrekeningcontrole van decentrale overheden'; ▶ Aansluiting tussen de saldi in de onderhoudsvoorzieningen per 31-12-2021 en de beheerplannen inclusief een verschillenanalyse; ▶ De verantwoordingsinformatie inzake de gemeentelijke belastingen/heffingen vanuit TOG; ▶ Voor overige aandachtspunten verwijzen wij naar hoofdstuk 6.1 in deze managementletter.

2. Ontwikkelingen & Actualiteiten

- 2.1 Gevolgen coronacrisis voor jaarrekening
- 2.2 Rechtmatigheidsverantwoording
- 2.3 Frauderisicobeheersing
- 2.4 Ontwikkelingen in het sociaal domein

2.1 Gevolgen coronacrisis voor jaarrekening 2021

Gevolgen COVID-19 strak blijven monitoren

Gevolgen coronacrisis voor 2021 en verder

Vorig jaar hebben wij samen met u veel aandacht besteed aan de gevolgen van de coronacrisis, voor de korte en (middel)lange termijn. Aan de hand van een impact-analyse en de corona-checklist zijn wij nagegaan wat de effecten waren voor de informatievoorziening aan de raad, de interne beheersing alsmede de financiële implicaties op de korte en (middel)lange termijn. Met name door de onduidelijkheden in het begin van de crisis omtrent de financiële gevolgen en de compensatie door het rijk waren het onzekere tijden. In de loop van de tijd bleek de impact voor de meeste gemeenten mee te vallen. Niettemin is het zaak alert te blijven op de ontwikkelingen en de afwikkeling van de ontvangen rijksmiddelen. Ook de waardering van mogelijke verhoudingen met verbonden partijen (bijvoorbeeld GR Regio Hart van Brabant) verdienen hierbij extra aandacht. Wij adviseren u dit strak te blijven monitoren en de raad te blijven informeren over eventuele bijstellingen van de (meerjaren)begroting.

Interne controle voortvarend oppakken

Tozo en TONK

Alle coronasteunmaatregelen eindigen per 1 oktober 2021, waardoor het rijk afspraken heeft gemaakt over de afronding van de Tozo en de TONK. Vanaf het einde van de Tozo per 1 oktober 2021 tot het einde van het jaar geldt een tijdelijk aangepast Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz). Ook de TONK is onderdeel van het coronasteunpakket dat per 1 oktober 2021 wordt afgerond. Vanaf dan is het aan de gemeenten om huishoudens in financiële nood te ondersteunen vanuit het gebruikelijke instrumentarium, zoals de bijzondere bijstand. Uiteraard dienen beide regelingen in de jaarrekening/SiSa-bijlage te worden verantwoord. Van afgelopen voorjaar weten wij inmiddels dat deze controle intensief kan zijn. Wij vragen dan ook uw aandacht voor een tijdige (interne) controle op de verstrekte uitkeringen, zodat de verantwoording goed kan verlopen.

Bijzondere aandacht voor vaststellen subsidies

Vaststelling verstrekte subsidies

Veelal worden de in 2020 verstrekte subsidies in het voorjaar van 2021 vastgesteld. Aan de hand van de in de subsidieverordening en -beschikking opgenomen voorwaarden wordt nagegaan of een organisatie heeft voldaan aan de vereisten. Voor het jaar 2020 zal dat wellicht niet evident zijn; denk hierbij aan te leveren prestaties. Sommige gemeenten hebben (met de raad) afspraken gemaakt over de toe te passen handelswijze c.q. verantwoordingswijze. Indien dat bij de gemeente Oosterwijk niet het geval is, adviseren wij u dat waar nodig alsnog te doen om zodoende de rechtmatigheid van de subsidievaststelling te kunnen waarborgen.

Voorwaarden criterium - subsidies

In samenhang met bovenstaande vragen wij met betrekking tot het voorwaarden criterium uw aandacht voor een tijdige (interne) controle op de subsidievaststellingen, zodat de verantwoording goed kan verlopen. Belangrijke aandachtspunten om de rechtmatigheid van subsidievaststellingen aantoonbaar vast te stellen betreffen:

- ▶ Is sprake van het opschorten van subsidieverplichtingen waaraan de aanvrager niet hoeft te voldoen?
- ▶ Indien gebruik is gemaakt van de hardheidsclausule is hier dan terecht gebruik van gemaakt en is de reden voor toepassen voldoende gemotiveerd (collegebesluit op subsidie niveau)?
- ▶ Indien artikelen uit de subsidieverordening buitenwerking zijn gesteld is dit dan door middel van een raadsbesluit bekrachtigd? (raadsbesluit op generiek niveau als gevolg van Covid)?

- Kadernota 2022
- Addendum Kadernota 2021
- Notitie bedrijfsvoering

Stand van zaken en kaders rechtmatigheidsverantwoording met ingang van 2022

Eind juni werd bekend dat de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording een jaar is uitgesteld, met ingang van het begrotingsjaar 2022. Op dat moment stond ook de wetwijziging voor december 2021 op de agenda van de Tweede Kamer waarna de wetwijziging zou worden ingevoerd met ingang van het begrotingsjaar 2022. Daarmee is er ruimte ontstaan om, na een intensief jaar met corona, de invoering goed voor te bereiden. Eind augustus 2021 heeft de commissie BBV (na consultatie) een nieuwe Kadernota Rechtmatigheid 2022 uitgebracht. Tegelijk met deze kadernota is eveneens een notitie over de paragraaf bedrijfsvoering en een addendum op de Kadernota Rechtmatigheid 2021 gepubliceerd. Recent hebben wij vernomen dat de in december 2021 geplande wetwijziging op de agenda van de Tweede Kamer is verschoven naar januari 2022. Desondanks gaan wij er vooralsnog vanuit dat de invoering van de wetwijziging doorgang vindt met ingang van begrotingsjaar 2022.

De verwachting is dat de commissie SDO van de NBA nog een notitie voor de accountants uitbrengt over de gevolgen van de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording en de commissie BADO over de wijze van verantwoorden vanuit de optiek van gemeenten. Daarmee worden zowel accountants als gemeenten geïnformeerd en gefaciliteerd om de rechtmatigheidsverantwoording goed te kunnen invoeren. Wij adviseren u om hier kennis van te nemen.

Hoofdpijnen Kadernota Rechtmatigheid 2022

In de Kadernota Rechtmatigheid 2022 wordt uitgebreid ingegaan op het bestuurlijk belang van de rechtmatigheid voor de raad. Daarnaast worden de reikwijdte, de normen, de verantwoordelijkheden van het college en de criteria van de rechtmatigheid beschreven. Ook wordt in de kadernota ingegaan op de toepassing van de tolerantiegrenzen, de afwijkingen en de weging hiervan en is hierin een verplicht verantwoordingsmodel opgenomen. In de kadernota is een aantal stellige uitspraken gedaan die moeten worden gevolgd, waarbij de eerste uitspraak nadrukkelijk de rol van de gemeenteraad benoemt. Bij onduidelijkheden over de interpretatie van de rechtmatigheid moet de gemeenteraad aangeven welke uitleg moet worden gegeven aan de regelgeving en dit vastleggen in een besluit.

Het voert te ver om in deze managementletter uitgebreid in te gaan op de inhoud van deze kadernota, de stellige uitspraken en de aanbevelingen. Een aantal punten willen wij er wel uit lichten:

- ▶ De kadernota 2022 introduceert het begrip 'onduidelijkheden'. Dit begrip geeft aan dat er situaties zijn waarin het ook voor het college niet duidelijk is of er rechtmatig is gehandeld. Deze situaties moeten worden toegelicht en worden gewogen door de gemeenteraad.
- ▶ De commissie BBV adviseert ook fraude door eigen medewerkers toe te lichten in de paragraaf bedrijfsvoering.
- ▶ Middels een verplicht model moet het college zich verantwoorden over de rechtmatigheid, afwijkingen en onduidelijkheden.
- ▶ In de paragraaf bedrijfsvoering moet vervolgens een toelichting worden gegeven op de afwijkingen en de maatregelen die het college neemt om de afwijkingen in de toekomst te voorkomen.
- ▶ De grens voor afwijkingen (zowel fouten als onduidelijkheden) wordt door de gemeenteraad bepaald en is maximaal 3% van de lasten (inclusief de mutatie in de reserves). Fouten en onduidelijkheden worden niet bij elkaar opgeteld.
- ▶ De invoering betekent eveneens dat de verordeningen ex artikel 212 en 213 van de Gemeentewet en het normenkader moeten worden geactualiseerd. Tevens moeten afspraken worden gemaakt met de accountant.
- ▶ Bij aan derden uitbestede werkzaamheden is het belangrijk als gemeente zelf zekerheid krijgen omtrent de rechtmatigheid. De wijze waarop dat kan, is in de Kadernota uitgewerkt.

Paragraaf bedrijfsvoering, de plek om afwijkingen te rapporteren

Beperkte wijzigingen in de rechtmatigheidscontrole voor (het laatste jaar) 2021

Onze visie op de rechtmatigheidsverantwoording

Wij denken graag met u mee over invoering van rechtmatigheidsverantwoording

Status invoering rechtmatigheidsverantwoording

Hoofdpijnen Notitie bedrijfsvoering

De belangrijkste boodschap van deze nieuwe notitie is dat het college in de paragraaf bedrijfsvoering aanvullende informatie opneemt over individueel geconstateerde afwijkingen in de rechtmatigheidsverantwoording. Daarbij moet het college beschrijven welke actie wordt ondernomen om deze in de toekomst te voorkomen. De notitie werkt een aantal aanbevelingen en voorbeelden omtrent de paragraaf bedrijfsvoering verder uit.

Hoofdpijnen Addendum Kadernota Rechtmatigheid 2021

Het uitgangspunt van de commissie BBV is dat in principe weinig verandert in de rechtmatigheidscontrole over 2021, het laatste jaar dat de accountant een oordeel afgeeft met betrekking tot de rechtmatigheid. De wijzigingen in het addendum op de Kadernota Rechtmatigheid 2021 zijn dan ook beperkt. Er wordt meer aandacht gevraagd voor fraude en M&O-beleid en niet-financiële onrechtmatigheden in het kader van de Wet Fido moeten worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

Onze visie op de rechtmatigheidsverantwoording

BDO ziet, evenals de commissie BBV, de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording als een kans om de controlerende rol van de gemeenteraad te versterken en te investeren in een verdere ontwikkeling van de bedrijfsvoering. Begin 2020 hebben wij hierover een visiepaper 'Rechtmatigheidsverantwoording, een kans op meer control' uitgebracht met daarin verschillende varianten en een invoeringsplan.

Het gaat bij de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording om fundamentele vragen als:

- ▶ Op welke onderwerpen en met welke diepgang wilt u als gemeenteraad kaders stellen en controleren?
- ▶ In hoeverre werkt het college rechtmatig en/of bent u in control?
- ▶ In hoeverre is uw bedrijfsvoering, interne controle en IT-beheer op orde en wat is ervoor nodig om daar te komen?
- ▶ En misschien wel de moeilijkste vraag van allemaal: wat zijn de ambities en is de organisatie in staat om aan die doelen en verwachtingen te voldoen?

De wijziging in de verantwoordelijkheden ten aanzien van de rechtmatigheid betekent niet dat er minder rechtmatigheidscontroles moeten worden uitgevoerd, maar dat het college deze zelfstandig/intern moet inrichten, uitvoeren, controleren en rapporteren. Als accountant zullen wij die werkzaamheden vervolgens toetsen, teneinde te kunnen controleren en verklaren dat de rechtmatigheidsverklaring van het college een getrouw beeld geeft.

Status rechtmatigheidsverantwoording gemeente Oisterwijk

Doordat onder andere de behandeling van de wet in de Tweede Kamer en de kadernota Rechtmatigheid lang op zich lieten wachten, was er lange tijd onduidelijkheid over de precieze invulling van de rechtmatigheidsverantwoording. De status van de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is met name om deze reden beperkt gewijzigd ten opzichte van vorig jaar (accountantsverslag 2020). De organisatie was al bezig met de implementatie van het intern opgestelde stappenplan. Afgelopen jaar is ingezet op de voorbereidingen door informatie te vergaren over de wijziging, het omarmen van procesmanagement en het doorontwikkelen van het interne beheersplan (IBP). Wij adviseren het college en de raad tijdig met elkaar in gesprek te gaan c.q. in gesprek te blijven over de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Vanzelfsprekend denken wij graag met u mee over de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording.

Controleverklaring gaat ook meer aandacht besteden aan frauderisicobeheersing en continuïteit

Diverse voorbeelden van maatregelen om frauderisico's te beheersen

Frauderisico indelen naar druk, gelegenheid en rechtvaardiging

Ontwikkelingen met betrekking tot fraude en de controle van de jaarrekening

Zoals aangegeven in ons accountantsverslag bij de jaarrekening 2020 zal de komende jaren vanuit de accountantscontrole nog nadrukkelijker aandacht worden gegeven aan fraudepreventie.

In februari 2021 heeft onze beroepsorganisatie de NBA hiervoor een notitie “Best practice maatregelen frauderisicobeheersing voor bestuurders en toezichthouders” ter consultatie uitgebracht. In deze notitie komt nadrukkelijk de rol van de bestuurders en toezichthoudende organen, zoals de gemeenteraad, bij het voorkomen en detecteren van fraude aan de orde. Door de nadruk te leggen op het voorkomen van fraude kunnen de gelegenheden tot fraude afnemen. Dit vraagt om actief toezicht op risico's en beheersmaatregelen ter voorkoming van fraude.

Begin september 2021 is tevens een nieuwe opzet van de controleverklaring ter consultatie uitgebracht. In de nieuwe controleverklaring, die zal ingaan vanaf boekjaar 2022, wordt van de accountants verwacht dat zij expliciete passages opnemen aangaande frauderisicobeheersing en continuïteit.

Zoals opgenomen in het consultatiedocument, kunnen bestuurders en toezichthouders diverse maatregelen nemen om de frauderisico's te beheersen. De belangrijkste voorbeelden uit het consultatiedocument zijn:

- ▶ Zorgdragen voor een goede ‘tone at the top’, cultuur en gedrag;
- ▶ Opstellen van diverse anti-corruptiemaatregelen (relaties met afnemers/leveranciers, gedragscodes t.a.v. nevenactiviteiten/geschenken/etc.);
- ▶ Een goede interne beheersing (AO/IB), waaronder een periodieke frauderisicoanalyse;
- ▶ Het organiseren van tegenspraak, controle/compliance functies en diversiteit;
- ▶ Aandacht voor werknemers en bestuursleden (bijv. persoonlijke omstandigheden die kunnen leiden tot een druk om fraude te plegen);
- ▶ Periodieke medewerkers tevredenheidsonderzoeken;
- ▶ Fraudemeldpunt en klokkenluidersregeling;
- ▶ Contact en medewerking met uw accountant;
- ▶ Training en opleiding omtrent het fraudebewustzijn;
- ▶ Een adequate administratie met aandacht voor (fraude)risicovolle schattingsposten;
- ▶ Een transparant en integer beloningsbeleid;
- ▶ Een duidelijk plan om te reageren op (een vermoeden van) fraude.

Frauderisico's worden in de theorie en praktijk altijd ingedeeld naar drie omstandigheden (de zogenaamde fraudedriehoek), bestaande uit gelegenheid, druk en rationalisatie zoals hiernaast weergegeven. Wij verzoeken u bij de actualisatie van uw frauderisicoanalyse de drie omstandigheden hierin te verwerken.

Onze rol als accountant inzake fraude

Zoals weergegeven in de controlestandaarden en onze opdrachtbevestiging, ligt de primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude bij zowel het management, het college als de gemeenteraad. Als accountant zijn wij niet verantwoordelijk en aansprakelijk voor de preventie van fraude. Onze controleopdracht heeft tot doel om vast te stellen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat die het gevolg zijn van fraude of fouten. Het onderkennen van risico's op een materiële fraude (frauderisico's), het uitvoeren van daarop gerichte controlewerkzaamheden en het actie ondernemen in het geval van een vermoeden van fraude, is dus een onlosmakelijk onderdeel van de accountantscontrole. Daarentegen is het voor de accountant lastig om een daadwerkelijke fraude te identificeren. Dit komt onder andere doordat de organisatie dagelijks aanwezig is en de accountant niet, fraude gepaard gaat met opgezette plannen om de fraude te verhullen, zoals valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten om transacties vast te leggen of het opzettelijk aan de accountant verkeerd voorstellen van zaken. Samenspanning binnen organisaties of met derde partijen maakt dit vraagstuk nog lastiger. Door de kenmerken van fraude is het dus mogelijk dat een controle, ook al is die opgezet en uitgevoerd in overeenstemming met algemeen aanvaarde controlestandaarden, een fraude van materieel belang niet ontdekt.

Voor de organisatie maken wij onze werkzaamheden zichtbaar door het verstrekken van onze fraude- en compliance checklist en het bespreken van en rapporteren over (een vermoeden van) fraude. Vanaf 2022 zullen wij hierover communiceren met het maatschappelijk verkeer via onze controleverklaring.

Onze waarnemingen en aanbevelingen inzake uw frauderisicobeheersing

Naast onze controlerende rol hebben wij in het kader van de interim-controle, onze kennis van de organisatie en de processen en deze ontwikkeling een aantal bevindingen en aanbevelingen inzake uw frauderisicobeheersing:

- ▶ U heeft geen overkoepelend M&O-beleid. In de diverse verordeningen zijn wel afzonderlijke bepalingen ter voorkoming en bestrijding van misbruik en oneigenlijk gebruik opgenomen.
- ▶ U heeft uw frauderisicoanalyse niet recent geactualiseerd.
- ▶ De gemeente beschikt over een klokkenluidersregeling en gedragscode inzake integriteit ten aanzien van raadsleden, B&W en ambtsdragers.
- ▶ Het controleplan en de werkzaamheden van de verbijzonderde interne controle besteden geen specifieke aandacht aan fraude.
- ▶ Fraude(preventie) staat niet periodiek op de agenda van de gemeenteraad en/of auditcommissie.
- ▶ Middelen omtrent het organisatie breed stimuleren van fraudebewustzijn, zoals training en opleiding, ontbreken.
- ▶ Een duidelijk (stappen)plan om te reageren op (een vermoeden van) fraude is niet beschikbaar.
- ▶ Onze fraude- en compliance checklist is door de organisatie ingevuld. Hieruit volgen geen risico's die onze en uw aandacht verdienen.

Ons advies

Wij adviseren u acties c.q. stappen te ondernemen met betrekking tot het vergroten van de actieve rol van de gemeenteraad / auditcommissie ten aanzien van zowel fraudebewustzijn als frauderisicobeheersing en de periodieke monitoring hiervan expliciet op de agenda te zetten. Graag blijven wij op de hoogte van de acties c.q. stappen die u in dit kader onderneemt.

Ontwikkelingen met betrekking tot het sociaal domein en de controle van de jaarrekening

Vanuit onze natuurlijke adviesrol willen wij u attenderen op een aantal ontwikkelingen op het gebied van het sociaal domein. Wij schetsen deze ontwikkelingen op hoofdlijnen met als doel u hierop te attenderen. Dit betekent dat wij geen uitgebreid onderzoek hebben uitgevoerd naar deze onderwerpen of deze onderwerpen specifiek hebben gemaakt voor uw organisatie.

Uitspraak resultaatgericht indiceren

Onlangs is er een uitspraak geweest door de Centrale Raad van Beroep (CRvB) inzake een casus met betrekking tot het resultaatgericht indiceren. In deze casus is de indicatie van een cliënt voor begeleiding in natura niet langer toegekend in uren, maar in een te behalen resultaat. Uit het ondersteuningsplan blijkt wel welk resultaat moet worden behaald, binnen welke periode, met welke activiteiten en met welke frequentie, maar een tijdsindicatie in aantal zorguren ontbreekt. De CRvB oordeelt dat een manier van verstrekken, die maakt dat een cliënt en een zorgaanbieder niet weten hoeveel, naar tijdseenheden bepaalde, maatschappelijke ondersteuning het college heeft verstrekt, in strijd is met het rechtszekerheidsbeginsel. Dit is voor begeleiding niet anders dan voor huishoudelijke ondersteuning. Wij hebben vastgesteld dat u resultaatgerichte indicaties afgeeft. Daarentegen wordt in het ondersteuningsplan voor de cliënt (per leefgebied) wel het gemiddeld aantal uren per week opgenomen. In de beschikking zelf wordt geen tijdsindicatie aangegeven maar daarin wordt wel verwezen naar het ondersteuningsplan die als bijlage bij de beschikking wordt bijgevoegd. Wij adviseren u waar nodig passende maatregelen te nemen, voor wat betreft toekomstige af te geven indicaties, rekening houdend met de recente uitspraak door de CRvB.

Woonplaatsbeginsel Jeugdwet

Het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet regelt welke gemeente (financieel) verantwoordelijk is. Het huidige woonplaatsbeginsel is gebaseerd op de woonplaats van de gezagsdrager van een jeugdige. Het nieuwe woonplaatsbeginsel, dat vanaf 1 januari 2022 van toepassing wordt, gaat uit van de woonplaats waar de jeugdige staat ingeschreven op het moment van de zorgvraag. Het doel van deze wetswijziging is het verminderen van administratieve lasten, het sneller kunnen leveren van zorg en ondersteuning aan jeugdigen en het versterken van preventie. Voor gemeenten en zorgaanbieders betekent de implementatie van het nieuwe woonplaatsbeginsel een behoorlijke (administratieve) verandering. Daarom hebben gemeenten en zorgaanbieders uitgesproken dat ze behoefte hebben aan duidelijke afspraken over de implementatie van het woonplaatsbeginsel om onduidelijkheden en discussie te voorkomen. Om die reden zijn aanvullende afspraken gemaakt die zijn vastgelegd in een convenant. Het convenant is vastgesteld door de VNG-commissie Zorg, Jeugd en Onderwijs. Wij adviseren u de effecten van deze wijziging in kaart te brengen en uw organisatie voor te bereiden op de veranderende werkwijze.

Handreikingen Wet inburgering

Om gemeenten handvatten te geven op het gebied van informatievoorziening bij de invoering van de nieuwe Wet inburgering zijn onlangs twee handreikingen verschenen: de handreiking 'Gegevensuitwisseling gemeenten en ketenpartners nieuwe Wet inburgering' en de handreiking 'Leveranciers'. Beide handreikingen helpen gemeenten op weg met de uitwisseling van gegevens tussen landelijke ketenpartners en de afspraken die zij moeten maken met hun softwareleveranciers. Wij adviseren u kennis te nemen van beide handreikingen en waar nodig actie te ondernemen.

Resultaatgericht
indiceren niet meer
toegestaan

Vanaf 2022 nieuw
woonplaatsbeginsel

Nieuwe Wet
inburgering

3. Interne beheersing

3.1 Onze controle nog transparanter

3.2. Effectiviteit processen

Inleiding

Wij vinden het van groot belang dat wij inzicht geven in de normen en verwachtingen ten aanzien van onze controle en de vertaling hiervan specifiek voor de gemeente Oisterwijk. Alleen dan gaat de discussie niet alleen over de kwaliteit van de accountantscontrole, maar vooral ook over de wijze waarop de gemeente hiervan kan profiteren. In deze managementletter hebben wij daarom meer in detail uitgelegd op welke wijze wij de controle hebben ingericht en welke afwegingen wij daarbij maken. Wij doen dat door in deze paragraaf onze risico-inschatting, de belangrijkste processen, onze controleaanpak en de afwegingen te beschrijven.

Onze inschatting van de belangrijkste aandachtspunten

In het kader van de controle van een jaarrekening en onze controleaanpak maken wij een inschatting van de belangrijke aandachtspunten. Voor de controle van de jaarrekening 2021 van uw gemeente zien wij de volgende aandachtspunten:

- ▶ *Management override of controls*
In onze controlestandaarden wordt expliciet 'management override of controls' als belangrijk aandachtspunt benoemd. Management override of controls houdt in dat het management of andere sleutelfunctionarissen zich in de unieke positie bevinden dat zij, gezien hun positie binnen de organisatie, vastgestelde procedures of autorisaties kunnen omzeilen of doorbreken. Als accountant dienen wij in onze werkzaamheden specifiek aandacht hieraan te besteden. Wij zijn van mening dat de mogelijkheden om buiten de getroffen interne beheersmaatregelen invloed uit te oefenen op de in de jaarrekening gepresenteerde cijfers beperkt zijn binnen uw gemeente. Het verrichten van een onjuiste/fictieve memoriaalboeking in de laatste maand van een tussentijdse rapportageperiode of het boekjaar dan wel bij het opstellen van de tussentijdse rapportage of de jaarrekening zien wij als enige mogelijkheid. Derhalve controleren wij deze memoriaalboekingen in detail.
- ▶ *Ongeautoriseerde handelingen in Key2Financiën*
De logische toegangsbeveiliging van Key2Financiën dient goed te zijn ingericht ter voorkoming dat functionarissen meer bevoegdheden hebben dan noodzakelijk vanuit hun functie. Te ruime bevoegdheden kunnen ertoe leiden dat functionarissen handelingen verrichten die zij gezien hun functie niet mogen verrichten met eventuele omvangrijke gevolgen. Tijdens onze controle beoordelen wij de opzet en het bestaan van de logische toegangsbeveiliging van Key2Financiën en controleren wij of handelingen door de juiste functionarissen zijn verricht. Onze focus ligt hierbij op de juiste autorisatie van de inkoopfacturen en IBAN-wijzigingen. Wij zien dit als de voornaamste handelingen die uw functionarissen ongeautoriseerd zouden willen verrichten.
- ▶ *Schattingen grondexploitatie*
De gemeente heeft diverse grondexploitaties met verschillende risicoprofielen. Bij de jaarrekeningcontrole hebben wij specifiek aandacht voor de meest risicovolle projecten en de schattingselementen in de exploitatieopzetten van deze grondexploitaties. De grondexploitaties KVL-terrein, De Leye en Bedrijfsweg hebben wij als meest risicovolle projecten gekwantificeerd, met name gezien de materiële omvang van de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten (schattingsrisico).
- ▶ *Naleving Europese aanbestedingsregels*
Middels een inkoopanalyse controleren wij de aanbesteding van de lasten in 2021 waarbij wij middels een steekproef vaststellen of de Europese aanbestedingsregels zijn nageleefd.

Belangrijkste processen

Onze inschatting van de belangrijkste processen

In het kader van onze controle hebben wij de volgende processen onderkend:

- ▶ het Planning & Control-proces (inclusief memoriaal proces);
- ▶ het proces aanbestedingen;
- ▶ het inkoop- en betalingsproces;
- ▶ het proces grondexploitatie(opzetten);
- ▶ het personeelsproces;
- ▶ het proces omtrent sociaal domein
  - ▷ uitkeringen in geld (Participatiewet en Tozo);
  - ▷ uitkeringen in natura (Wmo en Jeugdzorg);
- ▶ het gemeentelijke belastingenproces;
- ▶ het subsidieverstrekkingsproces;
- ▶ het proces omgevingsvergunningen;
- ▶ het proces huren en pachten;
- ▶ het proces parkeeropbrengsten;
- ▶ het proces omtrent verbonden partijen;
- ▶ het proces omtrent IT/automatisering.

Natuurlijk zijn er meer processen met financiële gevolgen te onderkennen, maar deze processen zien wij als de belangrijkste processen.

Onze controleaanpak

In onze controleaanpak is de insteek, daar waar mogelijk, te steunen op de interne beheersing in uw belangrijkste processen. Dit noemen wij een systeemgerichte aanpak, waarbij wij kunnen steunen op toereikende beheersmaatregelen in uw processen en IT-systemen. Voor elk proces beoordelen wij de volgende onderdelen:

- ▶ **Controle technische functiescheiding (CTFS):** Is er binnen de belangrijkste processen sprake van voldoende functiescheiding?
- ▶ **AO/IB:** Is er sprake van een toereikende administratieve organisatie met toereikende interne beheersmaatregelen?
- ▶ **IT-maatregelen:** Is er sprake van toereikende IT-beheersmaatregelen om een betrouwbare gegevensverwerking te waarborgen?
- ▶ **VIC:** Heeft de verbijzonderde interne controle (VIC) de interne beheersmaatregelen getoetst?

Indien al deze vragen positief kunnen worden beantwoord, is de organisatie optimaal in control en kunnen ook wij gebruik maken van uw interne beheersing. De vaak tijdrovende en gedetailleerde gegevensgerichte werkzaamheden (die ook nog eens achteraf plaatsvinden), kunnen dan beperkt blijven tot een minimum. Voor de uitkomsten van onze beoordeling van de interne beheersing in uw belangrijkste processen verwijzen wij naar het overzicht en de toelichtingen in paragraaf 3.2 'Effectiviteit processen'.

Indien wij deze vragen niet geheel positief kunnen beantwoorden en niet op uw interne beheersing kunnen steunen, betekent niet dat uw organisatie niet in control is, maar wel dat de interne beheersmaatregelen niet altijd aantoonbaar in de processen en IT-systemen zijn verankerd conform de daaraan te stellen eisen vanuit onze accountantscontrole. Het gevolg hiervan is dat wij in onze controleaanpak een overwegend gegevensgerichte, in plaats van een systeemgerichte, aanpak zullen hanteren.

Per proces toetsen wij:

- ▶ Controletechnische functiescheiding
- ▶ Interne beheersmaatregelen
- ▶ IT-beheersmaatregelen
- ▶ Verbijzonderde interne controle

3.2 Effectiviteit processen (1/2)

Samenvatting
effectiviteit processen

In hoofdstuk 4
rapporteren we over
onze detailbevindingen

Geen wijzigingen in de
belangrijkste processen

Voor wat betreft onze
aanpak kunnen wij nog
niet altijd steunen op
de interne beheersing;
onze aanpak is daarmee
hoofdzakelijk gegevens-
gericht

Samenvatting effectiviteit van de processen

In het overzicht op de volgende pagina geven wij weer hoe de belangrijkste processen scoren op eerdergenoemde onderdelen (zie ook hoofdstuk 5 ten aanzien van IT-beheersing).

Daarnaast rapporteren wij in deze managementletter (hoofdstuk 4) over onze detailbevindingen met betrekking tot de significante processen.

Wij concluderen dat de door ons beoordeelde processen in grote lijnen niet zijn gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Op basis van onze uitgevoerde werkzaamheden komen wij op dit moment tot de conclusie dat in de interne beheersorganisatie van uw gemeente (voor zover relevant voor de jaarrekeningcontrole) binnen de belangrijkste processen over het algemeen sprake is van minimaal noodzakelijke primaire functiescheiding. Tevens is binnen de processen sprake van interne beheersmaatregelen. Deze maatregelen worden echter niet altijd toereikend genoeg vastgelegd, waardoor achteraf niet toetsbaar is of controlemaatregelen zijn uitgevoerd en hoe deze zijn uitgevoerd.

Omdat de AO/IB niet altijd goed is opgezet, bestaat of goed werkt, kunnen wij voor wat betreft de insteek van onze controle niet volledig op de processen steunen en bestaat onze controleaanpak overwegend uit gegevensgerichte werkzaamheden. Er zijn in onze aanpak daarom aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden noodzakelijk.

3.2 Effectiviteit processen (2/2)

PROCES	CTFS	AO/IB	VIC	CONCLUSIE T.A.V. DE CONTROLEAANPAK
Planning & Control	■	■	■	Er is sprake van een adequaat functionerende planning & control cyclus. Ten opzichte van 2019 loopt de managementrapportage (MARAP) vanaf dit jaar mee in de planning & control cyclus. Het opstellen van de MARAP vindt plaats voorafgaand aan het opstellen van de bestuursrapportage (BERAP). De uitkomsten van de MARAP worden als input gebruikt voor het opstellen van de BERAP. In lijn met voorgaand jaar verwachten wij van de verbijzonderde interne controle bij aanvang van de jaarrekeningcontrole een integrale analyse en steekproefcontrole op de memoriaalboekingen.
Subsidies	■	■	■	Er is inmiddels één centraal register van alle ontvangen subsidieaanvragen. Vanuit de VIC zijn een aantal bevindingen aan het licht gekomen. Deze bevindingen betreffen veelal administratieve slordigheidsfouten zoals beschikking die niet altijd in het zaakstelsel wordt opgeslagen, het ontbreken van een activiteitenplan en begroting bij de subsidieaanvraag in het zaakstelsel, verschil tussen aangevraagde en toegekende subsidiebedrag zonder zichtbare motivering in de afgegeven beschikking, lagere uitbetaling van het subsidiebedrag (cf. subsidieaanvraag) t.o.v. het toegekende subsidiebedrag (cf. beschikking) en het ontbreken van een zichtbaar motivering waarom het toegekende subsidiebedrag hoger is dan het aangevraagde subsidiebedrag. Daarnaast wordt nog niet bij alle subsidieaanvragen consequent en zichtbaar een collegiale toets (4-ogenprincipe) toegepast. Zie verder ook hoofdstuk '2.1 Gevolgen coronacrisis voor jaarrekening 2021' in deze managementletter.
Inkopen & betalingsproces	■	■	■	Afgelopen jaar heeft uw organisatie weer goede stappen gezet ten aanzien van het proces contractmanagement. Met deze stappen bent u de goede weg ingeslagen. Binnen het algehele inkopen- en betalingsproces is sprake van interne beheersmaatregelen. Deze maatregelen (bijv. prestatieverklaring en verplichtingenadministratie) worden echter niet altijd toereikend genoeg vastgelegd, waardoor achteraf niet toetsbaar is of controlemaatregelen zijn uitgevoerd en hoe deze zijn uitgevoerd. Daarnaast is vanuit de IT-audit 2020 sprake van ontoereikende IT-beheersmaatregelen (logische toegangsbeveiliging: superusers) om een betrouwbare gegevensverwerking te waarborgen. Inmiddels hebben we vernomen dat ook hier opvolging aan is gegeven. Dit zal nog moeten blijken uit de geplande IT-audit 2021. Zie ook hoofdstuk '5.1 IT-beheersing in deze managementletter'.
Aanbestedingen	■	■	■	Zoals hierboven vermeld heeft uw organisatie afgelopen jaar goede stappen gezet met betrekking tot het contractbeheer. Hierdoor is de naleving van de aanbestedingsrechtmatigheid eenvoudiger te waarborgen/monitoren. Contractbeheerders worden per afgesloten contract toegewezen. De betreffende contractbeheerders monitoren actief op afgesloten contracten gedurende de looptijd waardoor afwijkingen/wijzigingen tijdig kunnen worden gesignaleerd en de naleving van Europese aanbestedingsregels beter kan worden gewaarborgd. Daarnaast is een inkoopplanning opgesteld waarin alle bij de inkoopadviseurs bekende aanbestedingstrajecten in beeld zijn gebracht. Uit voorgaande blijkt dat u heeft geïnvesteerd in de interne beheersing aan de voorkant van het proces wat positief is. Vanuit de VIC worden nog enkele belangrijke aanbevelingen gedaan ter verbetering van de AO/IB rondom contractregistratie, het vergroten van bewustzijn en kennis over wet- en regelgeving ten aanzien van aanbestedingen, de zichtbare motivatie van de leverancierskeuze en de onderbouwing van de raming van de opdracht voorafgaand aan de keuze van de aanbestedingsvorm. De inkoopanalyse met betrekking tot de aanbestedingsrechtmatigheid vindt conform planning begin 2022 plaats voorafgaand aan de jaarrekeningcontrole.
Personeel	■	■	■	Vanuit de VIC wordt aanbevolen om een aantal werkprocessen (opnieuw) uit te schrijven om de huidige situatie en actuele werkwijze vast te leggen, mede in verband met wijzigingen die als gevolg van de WRNA zijn doorgevoerd.
Sociaal Domein	■	■	■	Vanuit de VIC Participatiewet en Tozo over het eerste halfjaar 2021 valt op dat een aantal administratieve tekortkomingen zijn geconstateerd zoals afwijking van procedures zonder zorgvuldige motivatie en documentatie. Bij de VIC Tozo is gebleken dat het archiveren van brondocumenten niet volgens vaste afspraken is gedaan met als gevolg dat het ontsluiten van informatie een tijdrovende taak is. Zorgvuldigheid in de beoordeling, afhandeling en documentatie van besluiten op grond van de geldende wet- en regelgeving en interne procedures blijft een belangrijk aandachtspunt. Zie verder ook hoofdstuk '4.1 Detailbevindingen processen' in deze managementletter.

■ Proces is ontoereikend, meerdere bevindingen en aanbevelingen. Risico x impact is hoog.

■ Proces is toereikend, één of enkele aanbevelingen resteren. Risico x impact is middel.

■ Proces is adequaat, enkel aanbevelingen ter verdere optimalisatie. Risico x impact is laag.

3.2 Effectiviteit processen (2/2)

PROCES	CTFS	AO/IB	VIC	CONCLUSIE T.A.V. DE CONTROLEAANPAK
Belastingen	■	■	N.v.t.	Zie hoofdstuk '4.1 Detailbevindingen processen' in deze managementletter.
Grondexploitatie	■	■	■	Zie hoofdstuk '4.1 Detailbevindingen processen' in deze managementletter.
Verbonden partijen	■	N.v.t.	N.v.t.	Zie hoofdstuk '4.1 Detailbevindingen processen' in deze managementletter.
Parkeeropbrengsten	■	■	■	Proces parkeeropbrengsten is ten opzichte van voorgaand jaar onveranderd en blijvend adequaat.
Verhuur	■	■	■	Binnen het Team Vastgoed wordt momenteel een applicatie aangeschaft om zorg te dragen voor een centraal contractenregister en een gecentraliseerde huuradministratie. De implementatie van dit pakket vindt naar alle waarschijnlijkheid in het vierde kwartaal 2021 plaats, waarna het per 1-1-2022 gereed is voor gebruik. Verder blijkt vanuit de VIC dat de huurbedragen voor de sportvelden/gymzaal over het eerste half jaar van 2021 niet zijn gefactureerd vanwege de Coronacrisis, in afwachting van de landelijke compensatieregeling (TVS) en de gemeentelijke subsidieregeling. De huurbedragen voor de gemeentelijke panden zijn tijdig gefactureerd, maar in een aantal gevallen niet voldaan door de huurder, zoals in het geval van Optisport en 't Pannenschuurtje. Met beide partijen worden gesprekken gevoerd en waar nodig juridische stappen gezet (Pannenschuurtje). Er ligt een collegevoorstel voor het kwijtschelden van huur voor huurders van sportaccommodaties over de periode april tot en met juni 2021 (100% voor huurders binnensport, 45% voor huurders buitensport).
Omgevingsvergunningen	■	■	■	Proces omgevingsvergunningen is ten opzichte van voorgaand jaar onveranderd en blijvend adequaat.
ICT/automatisering	■	■	N.v.t.	Zie hoofdstuk '5.1 IT-beheersing in deze managementletter'.

■ Proces is ontoereikend, meerdere bevindingen en aanbevelingen. Risico x impact is hoog.

■ Proces is toereikend, één of enkele aanbevelingen resteren. Risico x impact is middel.

■ Proces is adequaat, enkel aanbevelingen ter verdere optimalisatie. Risico x impact is laag.

4. Bevindingen significante processen

4.1 Detailbevindingen processen

Uitvoeringstaken gemeentelijke belastingen en heffingen tot en met 2021 uitbesteed aan TOG, vanaf 2022 in eigen beheer

Verscherpt toezicht vanuit de gemeente brengt tekortkomingen aan het licht

Extra controleslagen opgezet om de kwaliteit weer op peil te krijgen

TOG formeel in gebreke gesteld

Impact problematiek TOG voor de jaarrekeningcontrole 2021

Gemeentelijke belastingen en heffingen

De gemeente Oisterwijk heeft de uitvoering van de gemeentelijke belastingen en heffingen sinds een aantal jaren uitbesteed aan TOG Nederland B.V. (hierna: TOG). Ten tijde van onze interim-controle hebben wij gesproken met uw senior medewerker belastingen en teamleider belastingen. Aanleiding van dit gesprek was de kwaliteit van de dienstverlening door TOG en de opgelopen vertraging in de belastingheffingen. Hierover heeft uw gemeente het afgelopen jaar diverse gesprekken gevoerd met TOG en afspraken gemaakt. Desondanks constateert uw gemeente geen of onvoldoende verbetering. Dit heeft ertoe geleid dat de overeenkomst met TOG na 31 december 2021 niet wordt voortgezet en dat de uitvoering van de gemeentelijke belastingen en heffingen in eigen beheer wordt uitgevoerd.

Naar aanleiding van bovenstaande signalen is uw gemeente nadrukkelijker toezicht gaan houden op de dienstverlening vanuit TOG. Steekproefsgewijs heeft uw medewerker belastingen controles verricht op proefkohieren. De geconstateerde fouten bestonden onder andere uit:

- ▶ Onjuiste WOZ-waarde;
- ▶ Onjuiste eigenaar;
- ▶ Onjuist aantal containerledigingen;
- ▶ Onjuiste gebruiker en het missen van aanslagregels.

Dit resulteerde in een 'NO GO' voor het verzenden van WOZ-beschikkingen/aanslagen gemeentelijke belastingen 2021 voor de gemeente Oisterwijk. De Waarderingskamer en ook de Belastingdienst en Waterschap zijn hierover geïnformeerd. Vanuit de gemeente is duidelijk richting belastingplichtigen gecommuniceerd dat de WOZ-beschikkingen/aanslagen gemeentelijke belastingen werden uitgesteld. Ook de raad is hierover geïnformeerd. Niet alle werkzaamheden zijn tijdig en met goede kwaliteit voltooid waardoor er ruim 450 objecten werden geblokkeerd zodat op dat moment geen WOZ-beschikking/aanslagbiljet 2021 werd opgelegd.

Vanwege het continue niet 'tijdig' nakomen van de afspraken is TOG formeel in gebreke gesteld door de gemeente. TOG is nadrukkelijk geïnformeerd over het feit dat zij niets mogen versturen zonder dat vooraf door medewerker belastingen een akkoord is gegeven.

De problematiek die hiervoor is geschetst heeft ook een directe impact op onze controlewerkzaamheden in het kader van de jaarrekeningcontrole 2021. Dat betekent dat wij gezien de geconstateerde onjuistheden van uiteenlopende aard aanvullende controlewerkzaamheden zullen moeten verrichten, gericht op het vaststellen dat de jaarrekening 2021 vrij is van materiële afwijkingen als gevolg van fouten en/of fraude. Denk hierbij ook aan mogelijke fouten uit voorgaande jaren. Wij zullen zoveel als mogelijk aansluiting zoeken op de diverse checks en herstelwerkzaamheden die vanuit uw organisatie zijn opgezet. In goed overleg met uw organisatie streven wij naar een duidelijk plan van aanpak en planning richting de jaarrekeningcontrole. Het contact hierover loopt via uw senior medewerker belastingen en teamleider belastingen.

De gemeenten Goirle, Hilvarenbeek en Oisterwijk (GHO) hebben in samenwerking een team gevormd om de kwaliteitsbeheersing rondom de gemeentelijke belastingen en heffingen weer op het gewenste niveau te krijgen. Het gevormde team bestaat uit:

- ▶ Een stuurgroep GHO (per gemeente vertegenwoordigd door een MT-lid).
- ▶ Team belastingen GHO:
  - ▷ Teamleider belastingen.
  - ▷ Drie senior medewerkers belastingen.
- ▶ Externe inhuur voor:
  - ▷ Controles op data in VRiS (drie externe medewerkers).
  - ▷ Controles op gebruiksoppervlakte en herwaarderingen (twee medewerkers).
  - ▷ Juridische en inhoudelijke ondersteuning (twee externe medewerkers).
  - ▷ Adviseur en projectleider (één externe medewerker).

De herstelwerkzaamheden die dit team verricht zijn met name gericht op:

- ▶ Integrale controle kohieren: Elke belastingregel op een kohier kijkt de medewerker belastingen na. Op elk kohier krijgt TOG een terugkoppeling over de regels waarvoor zij wel en waarvoor zij niet een WOZ-beschikking/aanslagbiljet mogen versturen. Ook verricht de medewerker belastingen controles op onder andere overzichten die TOG levert aan de Waarderingskamer, het versturen van verminderingen en de dwanginvordering.
- ▶ 0-meting belastingapplicatie: GHO heeft door een extern bureau een 0-meting laten uitvoeren. Deze 0-meting laat zien dat er onlogische mutaties in de belastingapplicatie zitten. Twee medewerkers zijn ingehuurd om de resultaten van de 0-meting te controleren en correct te muteren. Dit kan resulteren in het opleggen van ‘missende’ belastingaanslagen over 2021. Tevens wordt hiermee een kwaliteitsslag gemaakt voor de belastingaanslagen 2022.
- ▶ Kadastermutaties: Het verwerken van de kadastermutaties door TOG blijkt foutgevoelig te zijn. Dit vanwege onvoldoende kennis binnen hun vaste medewerkers. Het verwerken van de kadastermutaties voert team belastingen nu zelf uit en ook deze taak ligt bij de twee medewerkers die zijn ingehuurd. Zij voeren tevens controles uit op eerder ontstane ‘uitval’ en controles op reeds verwerkte mutaties die TOG, eerder dit kalenderjaar, heeft uitgevoerd en die van belang zijn voor de WOZ-beschikkingen/aanslagen 2022.
- ▶ Geblokkeerde objecten: De WOZ-beschikkingen/aanslagen gemeentelijke belastingen 2021 van objecten die geblokkeerd staan zijn in november 2021 opgelegd. Dit geldt tevens voor een gering aantal blokkeringen over 2020 en 2019. Hierbij opgemerkt dat ook de Waarderingskamer constateerde dat er achterstanden zijn. Medio december wenst de Waarderingskamer een update hierover.
- ▶ Afronding werkzaamheden TOG: Met TOG is de afspraak gemaakt welke werkzaamheden zij voor 31 december 2021 moeten afronden. Hieronder valt ook de accountantscontrole die TOG zelf jaarlijks laat uitvoeren.
- ▶ Controles op gebruikersoppervlakte en herwaardering: Waarderen naar gebruikersoppervlakten is verplicht met ingang van 1 januari 2022.
- ▶ Nieuwe applicatie: De ervaringen van afgelopen jaar zijn aanleiding geweest om de outsourcingovereenkomst met TOG niet te verlengen. De stuurgroep heeft ingestemd met de aanschaf van een nieuwe applicatie “Level” waarmee uw gemeente alle WOZ/belastingwerkzaamheden zelf in eigen beheer gaat uitvoeren. In december 2021 staat de conversie gepland en in november 2021 heeft de proefconversie plaatsgevonden. Denk hierbij aan het opstellen van een conversierapportage.
- ▶ Verzuimtraject: De stuurgroep heeft ingestemd om het verzuimtraject in te gaan en hierbij wordt uw gemeente ondersteund door extern ingehuurde juristen.

Onze observatie en aanbeveling

Onze observatie is dat uw organisatie tijdig heeft ingegrepen en belangrijke stappen heeft ondernomen om de kwaliteitsbeheersing omtrent de volledigheid, juistheid en rechtmatigheid van de gemeentelijke belastingen en heffingen weer op orde te krijgen. Gezien de problematiek rondom TOG en de uiteenlopende gevolgen met impact voor uw gemeente is dat geen eenvoudige opgave en vergt de nodige inspanning van uw organisatie. In het kader van de voorbereidingen op de jaarrekening 2021 is het belangrijk als gemeente zelf zekerheid te krijgen omtrent de verantwoording van de gemeentelijke belastingen en heffingen.

Wij verzoeken u een position paper op te stellen

Wij verzoeken de gemeente Oisterwijk een goede analyse (position paper) op te stellen ter onderbouwing van de volledige, juiste en rechtmatige verantwoording van de gemeentelijke belastingen en heffingen in de jaarrekening. In deze analyse vragen wij u op een gestructureerde wijze verifieerbaar in kaart te brengen welke werkzaamheden uw organisatie heeft verricht om zelf zekerheid te verkrijgen omtrent de verantwoording van de gemeentelijke belastingen en heffingen in de jaarrekening. De wijze waarop dat kan is een controledossier waarin de position paper als leidraad dient voor ondersteunende documentatie die als onderbouwing is inbegrepen. De vastleggingen in dit controledossier dienen zodanig te worden gedocumenteerd dat het in het kader van de jaarrekening 2021 verifieerbaar is.

De herindeling van de voormalige gemeente Haaren is per 1 januari 2021 een feit

Bijvoeging voormalige gemeente Haaren

De voormalige gemeente Haaren is per 1 januari 2021 opgeheven en verdeeld over de gemeenten Boxtel, Oisterwijk, Tilburg en Vught. De rechtsopvolger van de gemeente Haaren is de gemeente Oisterwijk. In onze managementletter 2020 hebben we gerapporteerd over het voorbereidingstraject wat toen in volle gang was. Ten tijde van onze interim-controle 2021 hebben we met uw betrokken medewerkers gesproken over een aantal praktische zaken die bijdragen aan een correcte verwerking van de administratie van de voormalige gemeente Haaren in de administratie van de gemeente Oisterwijk.

Onze observaties

In de 'Bestuursovereenkomst herindeling gemeente Haaren, Oisterwijk, Vught, Boxtel en Tilburg' zijn afspraken vastgelegd waarbinnen de herindeling van partijen vorm dient te krijgen. Onderdeel hiervan vormen de kaders voor de verdeling van activa en passiva en de daarbij te hanteren verdeelsleutel voor niet gebiedsgebonden middelen. Deze kaders vormen de uitgangspunten voor de uitwerking van de notitie 'Balansverdeling gemeente Haaren' die uw gemeente heeft opgesteld samen met de overige overnemende gemeenten. Deze notitie gaat in op de balansverdeling 2020 van de gemeente Haaren.

Op hoofdlijnen wordt de verdeling van de activa en passiva als volgt inhoud gegeven:

- ▶ De vaste activa worden door de overnemende gemeenten overgenomen tegen boekwaarde;
- ▶ De voorraden bouwgronden in exploitatie worden tegen boekwaarde en onder aftrek van de voorzieningen voor verwachte verliezen overgenomen;
- ▶ De resterende vlottende activa worden tegen nominale waarde, onder aftrek van de daarop betrekking hebbende voorzieningen, overgenomen door de rechtsopvolger gemeente Oisterwijk;
- ▶ Het saldo van activa minus verplichtingen is het eigen vermogen.

Wij verzoeken u een position paper op te stellen

Zorgvuldige en tijdige afwikkeling IB-signalen is een blijvend aandachtspunt

Daarnaast is in de raadsinformatiebrief van 14 september 2021 aangegeven dat het college in december 2021 een raadsvoorstel in de gemeenteraad brengt over hoe wordt omgegaan met de boekingen van de reserves en de voorzieningen die overkomen uit de voormalige gemeente Haaren. Wij adviseren u specifiek bij de onderhoudsvoorzieningen (€ 722.000) en de voorziening riool (€ 4.146.000) van de voormalige gemeente Haaren de verslaggevingsrichtlijnen (BBV) kritisch tegen het licht te houden bij de administratieve verwerking in de jaarrekening 2021.

Als voorbereiding op de jaarrekeningcontrole 2021 is het essentieel dat u een goede analyse (position paper) opstelt ter onderbouwing van de correcte verwerking van de administratie van de voormalige gemeente Haaren in de administratie van de gemeente Oisterwijk en daarmee in de jaarrekening 2021. In deze analyse vragen wij u op een gestructureerde wijze en verifieerbaar in kaart te brengen op basis van welke uitgangspunten de overname van de voormalige gemeente Haaren een plek heeft gekregen in uw jaarrekening. In het bijzonder vragen wij u om een gemotiveerde analyse waaruit zichtbaar blijkt dat de verwerking van de administratieve gevolgen van de herindeling met de voormalige gemeente Haaren volledig, tijdig en juist heeft plaatsgevonden op basis van de verslaggevingsregels (getrouw en rechtmatig). Dit komt ten goede aan de efficiëntie van het jaarrekeningproces en de jaarrekeningcontrole.

M&O beleid en afwikkeling IB-signalen (Tozo)

In ons accountantsverslag 2020 hebben wij gerapporteerd over onze constatering dat bij uw gemeente geen specifiek M&O-beleid en controleplan IB-signalen, zoals verwoord in hoofdstuk 9.13 van de 'nota verwachtingen accountantscontrole 2020' d.d. 8 april 2021, aanwezig is. Ten tijde van de interim-controle 2021 hebben wij vastgesteld dat deze constatering nog actueel is. Wij adviseren uw organisatie het opstellen van het M&O-beleid en controleplan IB-signalen op korte termijn op te pakken en vragen uw aandacht voor het tijdig monitoren van de uitvoering.

Volledigheidshalve melden we dat we hebben vernomen dat uw gemeente de afwikkeling IB-signalen in samenwerking met de gemeente Tilburg oppakt. Des te meer is het belangrijk om in het controleplan IB-signalen de rollen en verantwoordelijkheden duidelijk vast te leggen en de naleving hiervan actief te blijven monitoren. Tevens dient voldoende aandacht uit te gaan naar de wijze van uitvoering afwikkeling IB-signalen en rapportering over de uitkomsten, bevindingen en conclusies. De informatieverstrekking (zichtbare vastlegging uitgevoerde werkzaamheden ondersteund met verificatiedocumenten) is daarin een belangrijke om de afwikkeling van de IB-signalen aantoonbaar en controleerbaar te maken. Ons is medegedeeld dat eind november 2021 de betreffende lijsten door de gemeente Oisterwijk zijn aangeleverd bij de gemeente Tilburg. Vóórafgaand aan de jaarrekeningcontrole (begin januari 2022) zullen wij de follow-up bekijken van de afwikkeling van de IB-signalen en de eventuele impact op de jaarrekening en onze controlewerkzaamheden bepalen.

Voortgang actualisatie opzet en bestaan AO/IB

Processen welke uw organisatie nog onderhanden heeft

Aandacht voor een tijdige follow-up

Nadere toelichting schattingsproces grondexploitaties

Follow-up evaluatie controle 2020 nog onderhanden

Zichtbare actualisatie schattingsproces grex (AO/IB) nog onderhanden

Zichtbare actualisatie van uw interne beheersing (opzet en bestaan AO/IB)

Na afronding van onze jaarrekeningcontrole 2020 hebben wij samen met uw organisatie vooruitgeblikt naar de interim-controle 2021. Tijdens deze vooruitblik hebben wij onze verwachtingen op elkaar afgestemd om tijdig voorbereidingen te treffen op onze interim-controle. Hierbij hebben wij aangegeven de focus te leggen op de actualisatie van de beschrijving van de opzet van de administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) van uw belangrijkste processen (zie hoofdstuk 3.1) en het aantoonbaar maken van het bestaan hiervan middels ondersteunende documentatie. Ten tijde van de interim-controle hebben wij samen met uw organisatie de voortgang geïnventariseerd en geconstateerd dat onderstaande processen nog onderhanden zijn:

- ▶ het (schattings)proces grondexploitatie;
- ▶ het gemeentelijke belastingenproces.

Wij vragen uw aandacht voor een tijdige en zorgvuldige afwikkeling. Voorafgaand aan de jaarrekeningcontrole (januari 2022) zullen wij de follow-up beoordelen en de eventuele impact op onze jaarrekeningcontrole bepalen. Specifiek ten aanzien van het schattingsproces grondexploitatie volgt hierna nog een nadere toelichting.

Schattingsproces grondexploitatie

De jaarrekeningpost ten aanzien van de grondexploitaties is inherent onderhevig aan subjectieve schattingselementen door de invloed van parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, druk op verkoopprijzen, rente-effecten). Deze parameters zijn bepalend voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten en kosten en daarmee ook op de jaarlijks te bepalen tussentijdse winstneming op basis van de POC-methode of de verliesvoorziening indien sprake is van een geprognosticeerde negatieve eindwaarde.

Begin september 2021 hebben we samen met uw Afdelingshoofd Ruimte, Planeconoom en Controller/Afdelingshoofd KAI de controle van de grondexploitaties bij de jaarrekeningcontrole 2020 geëvalueerd en een doorkijk gemaakt naar de controle 2021. Deze evaluatie leverde een aantal belangrijke verbeterpunten op, zowel procesmatig als inhoudelijk. Ten tijde van de interim-controle 2021 hebben we navraag gedaan naar de stappen die uw organisatie sindsdien heeft ondernomen. Wij constateren dat uw organisatie dit weliswaar onder de aandacht heeft maar een concrete en zichtbare follow-up ontbreekt nog. Volledigheidshalve melden we dat we hebben vernomen dat uw planeconoom middels een memo d.d. 20 september 2021 uw auditcommissie op hoofdlijnen heeft geïnformeerd over de voortgang en stand van zaken van de grondexploitaties tot en met augustus 2021. Ten aanzien van de grondexploitatie KVL-terrein blijkt uit dit memo dat uw gemeente nog een beroepsprocedure heeft lopen met betrekking tot 27 sociale woningen (Nijverheidsweg West). De Raad van State heeft inmiddels een tussenuitspraak gedaan, uw gemeente moet het bestemmingsplan aanvullen met een aantal onderzoeken waarna de Raad van State een einduitspraak doet. Wij verzoeken u deze ontwikkeling nauwlettend te blijven volgen, mede in het kader van de actualisatie van de grondexploitatie bij de jaarrekening 2021.

Uw gemeente dient (de betrouwbaarheid en redelijkheid van) de belangrijkste schattingselementen jaarlijks te evalueren en de uitgangspunten die hieraan ten grondslag liggen te actualiseren. Voorafgaand aan de interim-controle (juli 2021) hebben wij u om inzicht gevraagd in de interne beheersing specifiek rondom dit schattingsproces aan de hand van de zogenaamde vijf w-vragen (wie doet wat, wanneer, waarmee en met welk doel). Het betreft hier de beschrijving van de aanwezige beheersmaatregelen in het proces (opzet) en het aantoonbaar maken van het bestaan hiervan middels ondersteunende documentatie (lijncontrole 2021). Ten tijde van de interim-controle hebben wij dit inzicht nog niet volledig verkregen. In het bijzonder vragen wij in dit kader uw aandacht voor de grondexploitaties (Hopveld 2 en Centrumlocatie Beekdal) die de gemeente Oisterwijk heeft overgenomen van de voormalige gemeente Haaren.

Risicomanagement
verbonden partijen

Verbonden partijen

Doordat gemeenten steeds meer opereren in een samenwerkingsverband, al dan niet via een gemeenschappelijke regeling, dient er steeds meer bewustzijn te komen over de werking hiervan. De gemeente Oisterwijk heeft een aantal verbonden partijen die voor de gemeentetaken uitvoeren of waarmee de gemeente samenwerkt. De verantwoording door deze verbonden partijen vindt plaats binnen uw reguliere P&C cyclus van de begroting en jaarrekening (paragraaf verbonden partijen). Hoewel naar aanleiding van de gezeten situatie rondom TOG in dit specifieke geval de monitoring is aangescherpt heeft het risicomanagement rondom verbonden partijen nog (te) weinig de expliciete aandacht.

Wij constateren dat uw gemeente momenteel niet beschikt over een nota/beleid verbonden partijen. Het risico bestaat dat de risico's (beleidsmatig, juridisch, financieel) die de gemeente loopt uit hoofde van samenwerkingsrelaties onvoldoende worden beheerst. Zinvol lijkt de invulling van het risicomanagement per samenwerkingsrelatie concreet vorm en inhoud te geven met, per samenwerkingsrelatie uit te werken, toezicht-arrangementen. De monitoring (control) op de naleving van de arrangementen zou dan vervolgens intern nader kunnen worden belegd als onderdeel van de bestaande P&C-cyclus. Wij adviseren u in dit kader een kaderstellend document (nota/beleid verbonden partijen) op te stellen waarin uitgangspunten worden opgenomen alsmede werkafspraken om risicomanagement rondom samenwerkingsrelaties vorm te geven.

Gegevensgerichte controlewerkzaamheden 2021

Tijdens de interim-controle hebben wij naast het vaststellen van de opzet en het bestaan van de AO/IB binnen de processen ook diverse deelwaarnemingen geselecteerd over de periode januari tot en met oktober 2021 met betrekking tot onderstaande posten.

- ▶ Inkomensoverdrachten (uitkeringen EU, Rijk, provincie en gemeenten);
- ▶ Belastingen - OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing;
- ▶ Opbrengsten uit huren en pachten;
- ▶ Opbrengsten uit incidentele verkopen van grond en duurzame goederen;
- ▶ Opbrengsten uit overige verkopen;
- ▶ Subsidieverstrekingen;
- ▶ Inkomensoverdrachten (exploitatiebijdragen aan derden);
- ▶ Aankopen goederen en diensten.

In goed overleg en met behulp van uw medewerker financiën van de afdeling Kwaliteit, Administratie en Informatie (KAI) zijn deze steekproeven in de organisatie uitgezet. De maand december benut uw organisatie om de benodigde controle-informatie te verzamelen. Voorafgaand aan de jaarrekeningcontrole (januari) verrichten wij hierop onze controlewerkzaamheden om vast te stellen dat hier geen bijzonderheden uit naar voren komen die in het kader van de jaarrekening van materieel belang zijn.

Bij de voorbereiding richting de jaarrekeningcontrole maken wij, evenals voorgaande jaren, afspraken over de resterende deelwaarnemingen en de hiervoor benodigde controle-informatie over de periode november en december 2021. Volledigheidshalve melden we dat afhankelijk van de realisatiecijfers over het gehele jaar nog aanvullende deelwaarnemingen dienen te worden geselecteerd. Hierbij betrekken we tevens de deelwaarnemingen over de periode januari tot en met december 2021 met betrekking tot de posten uitkeringen in natura (Wmo) en uitkeringen in geld (Participatiewet en Tozo). Ten tijde van de interim-controle hebben we hiervoor de nodige bestanden en aansluitingen tussen de financiële administratie en uitkeringenadministratie opgevraagd. Dit is binnen de gemeente nog onderhanden.

Deelwaarnemingen
periode januari tot en
met augustus 2021

Werkzaamheden
voorafgaand aan de
jaarrekeningcontrole
(januari)

Resterende
werkzaamheden
periode januari tot en
met december 2021

5. IT-beheersing

5.1 IT-beheersing

5.2 Nieuw belastingsysteem met ingang van 2022

Wij beoordelen betrouwbaarheid en continuïteit IT voor zover relevant voor jaarrekeningcontrole

Beoordeeld systeem (voorgaand jaar):
▶ Key2Financiën

Detailbevindingen IT-beheersing en opvolging in 2021

Quick wins indien IT-beheersmaatregelen aantoonbaar voldoende aanwezig zijn

IT-werkzaamheden en onze controlerende rol

Ingevolge artikel 2:393 lid 4 BW dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen die naar voren zijn gekomen uit de beoordeling van de automatiseringsomgeving wat betreft de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.

Wij benadrukken dat onze jaarrekeningcontrole gericht is op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en zich niet primair richt op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. De IT-auditwerkzaamheden zijn geïntegreerd in de controleaanpak van de jaarrekening.

Het inzicht in de betrouwbare werking van de IT-systemen en -applicaties en het gebruik ervan door de organisatie vormen een onderdeel van de kwaliteit van de interne beheersing en de administratieve organisatie. Algemene IT-beheersmaatregelen rond uw kritieke systemen leveren daarnaast een belangrijke bijdrage aan het mitigeren van de risico's op ongeautoriseerde handelingen, onbeheerste wijzigingen en het optreden van verstoringen met impact op de gegevensverwerking.

Per 1 januari 2020 heeft uw gemeente samen met de gemeenten Goirle en Hilvarenbeek het nieuw financieel systeem Key2Financiën geïmplementeerd. Na deze implementatie hebben wij in het kader van onze jaarrekeningcontrole 2020 de IT-beheersmaatregelen van het nieuw financieel pakket beoordeeld op de volgende onderdelen:

- ▶ Logische toegangsbeveiliging; om het risico van ongeautoriseerde handelingen te adresseren.
- ▶ Wijzigingsbeheer; om het risico van onbeheerste wijzigingen te adresseren.
- ▶ Continuïteit; om het risico van verstoringen te adresseren.

In ons accountantsverslag 2020 hebben wij in detail gerapporteerd over onze bevindingen en aanbevelingen. Verbeterpunten lagen op het gebied van logische toegangsbeveiliging (autorisatiebeheer en superuserrechten). Inmiddels hebben wij vernomen dat uw gemeente samen met de gemeenten Goirle en Hilvarenbeek opvolging heeft gegeven aan onze aanbevelingen. Ten tijde van het opstellen van deze managementletter zijn wij met de drie gemeenten in overleg over de te plannen IT-audit werkzaamheden om de follow-up van onze aanbevelingen uit het accountantsverslag 2020 te beoordelen. De werkzaamheden zullen zich richten op het beoordelen van de opzet en het vaststellen van het bestaan van de algemene IT-beheersmaatregelen (voor zover relevant voor de controle van de jaarrekening), in het bijzonder op het gebied van logische toegangsbeveiliging.

Op het moment dat de intern getroffen algemene IT-beheersmaatregelen aantoonbaar voldoende aanwezig zijn, biedt dit nieuwe mogelijkheden voor het realiseren van quick wins om processen aan de voorkant meer systeemgericht te controleren in plaats van achteraf gegevensgericht. Daarmee wordt de IT-beheersing rondom het nieuw financieel pakket optimaal benut in de dagelijkse bedrijfsvoering. In relatie tot de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording levert dit ook voordelen op voor de verbijzonderde interne controle (minder gegevensgerichte controles achteraf) en is uw gemeente beter in staat om aan de voorkant aantoonbaar in control te zijn.

Zorg en inspanningsplicht bij bescherming persoonsgegevens

Data-incidenten en melding datalekken

Aandacht gevraagd voor cybersecurity en impact op uw gemeente

Dataprivacy

De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) ziet toe op de bescherming van persoonsgegevens. De gemeente Oosterwijk heeft als verwerkingsverantwoordelijke van bijzondere persoonsgegevens een zorg en inspanningsplicht om gegevens op een adequate manier in te richten. Hiertoe moet uw gemeente compliance met AVG kunnen aantonen waaronder inbreuken op persoonlijke gegevens kunnen vaststellen en in voorkomend geval de desbetreffende bevoegde instanties en personen op de hoogte brengen. In onze controle hebben wij de maatregelen rond het meldproces van datalekken, zoals vereist vanuit de Wet meldplicht datalekken, geïnventariseerd. Wij hebben vastgesteld dat u een proces heeft ingericht voor het registreren van de beveiligingsincidenten waaruit datalekken naar voren kunnen komen en de afwikkeling hiervan tot en met een (eventuele) melding bij de Autoriteit Persoonsgegevens en het informeren van de betrokkenen. Wij hebben van uw coördinator gegevensbescherming vernomen dat er in de periode januari - september 2021 4 data-incidenten hebben plaatsgevonden waarvan 2 meldingen zijn gedaan bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Cybersecurity

Cybersecurity is anno 2021 een hottopic. In de huidige tijd is het veelal niet meer de vraag of een organisatie slachtoffer kan worden van een netwerkinbraak of cyberaanval, maar wanneer deze zal plaatsvinden en wat de impact hiervan is. In het uiterste en meest zorgwekkende geval zal de informatievoorziening opnieuw opgebouwd dienen te worden. Het ligt dan ook voor uw gemeente voor de hand om het risico inzake cybersecurity te onderkennen. Wij adviseren u alert te blijven op cyber gerelateerde risico's en initiatieven te nemen om het belang van cybersecurity onder de aandacht te brengen van werknemers. In dit kader geven wij u ter overweging mee om een nulmeting uit te voeren om eventuele cyber aandachtsgebieden te identificeren.

Uit ervaring is gebleken dat een aantal zaken belangrijk zijn om vooraf te organiseren. Hieronder geven wij een aantal tips welke mogelijk ook voor uw gemeente van belang zijn:

- ▶ De inrichting van de crisisorganisatie.
- ▶ Het opstellen van een up-to-date continuïteitsplan.
- ▶ Het opstellen van een draaiboek waarin de verschillende fasen van herstel zijn opgenomen (eerste uren, dagen, weken en nazorg):
  - ▷ Prioriteiten bepalen ten aanzien van de continuïteit van de bedrijfsvoering;
  - ▷ Het maken van een melding bij de Autoriteit Persoonsgegevens ingeval van persoonsgegevens en het doen van aangifte;
  - ▷ Een communicatieplan (stakeholders);
  - ▷ Externe ondersteuning (specialist).
- ▶ Het bewaren van offline back-ups naast netwerk back-ups en het regelmatig testen van deze offline back-ups;
- ▶ Het invoeren van netwerk segmentatie en software tijdig updaten;
- ▶ Het toepassen van multifactor authenticatie;
- ▶ 24/7 veiligheidsmonitoring op dataverkeer;
- ▶ Het overzetten van websites naar <https://>
- ▶ Zorgdragen dat wachtwoorden en toegangsrechten up-to-date zijn.

Uiteraard merken wij hierbij op dat de keuze voor maatregelen te allen tijde een afweging blijft tussen veiligheid, betaalbaarheid en werkbaarheid binnen de organisatie. De set aan maatregelen zal hiermee tussen organisaties verschillen, afgestemd op de specifieke behoeften.

Aandachtspunten bij inrichting van nieuw belastingstelsel

De gemeente Oisterwijk heeft de uitvoering van de gemeentelijke belastingen en heffingen sinds een aantal jaren uitbesteed aan TOG. De uitvoeringsovereenkomst met TOG loopt eind 2021 af. Wij hebben vernomen dat met ingang van 2022 afscheid wordt genomen van TOG en dat de gemeentelijke belastingen en heffingen door de gemeente zelf worden uitgevoerd. Als gevolg hiervan wordt uw huidige belastingstelsel “VRiS Belastingen” (leverancier TOG) met ingang van 2022 vervangen door een nieuwe applicatie “Level”.

Wij benadrukken dat belangrijke beheersmaatregelen zoals functiescheiding (4-ogenprincipe), het muteren en autoriseren van stamgegevens, controles gericht op de volledigheid van de gemeentelijke belastingen en heffingen en loggingsfunctionaliteiten mooie kansen biedt om verder in-control te komen. Vanuit controleperspectief geven wij graag een aantal belangrijke aandachtspunten mee die hier verder aan bij kunnen dragen:

- ▶ Bepalen van functiescheiding in de gebruikers rollen/autorisaties, waarbij geaccordeerde normposities worden opgesteld alsmede na inrichting en aanvullend (minimaal) jaarlijks wordt gecontroleerd of alle aanwezige accounts en autorisaties nog valide zijn;
- ▶ Inrichting van adequate wachtwoordeisen (betreft: Multi-Factor Authenticatie, Single-Sign-On, geen accounts vrijgesteld van verplicht wachtwoord wijzigen);
- ▶ Inrichten van audit-trails op mutaties aan de gebruikers gedurende het boekjaar;
- ▶ Een procedure voor wijzigingsbeheer beschrijven en hanteren. In deze procedure zijn een aantal (OTAP) fases van belang, namelijk: aanvragen wijziging, risico/impact analyse, goedkeuring van wijzigingsverzoek, testen in testomgeving (aanpak en resultaten), goedkeuring voor in-productie name van wijziging en migratie naar productie;
- ▶ Het aantal beheeraccounts en generiek genaamde accounts zoveel mogelijk in te perken. Tevens een duidelijke functiescheiding aanbrengen tussen het gebruik en het beheer van de applicatie. Dit bijvoorbeeld door de kritische applicatiebeheer processen (zoals o.a. het aanmaken, verwijderen, wijzigen van gebruikers en rechten, het wijzigen van systeeminstellingen zoals wachtwoordinstellingen, logininstellingen, het installeren van updates) te centraliseren bij de ICT-afdeling.

Bij een overgang van “VRiS Belastingen” naar “Level” dienen uiteraard ook werkzaamheden en vastleggingen gedaan te worden om te borgen dat de overzetting van (historische) data volledig en juist is. In het kader van de jaarrekeningcontrole 2022 is dit tevens van belang om te voorkomen dat het achteraf tot problemen ten aanzien van de betrouwbaarheid leidt. Hieronder hebben wij een aantal belangrijke aandachtspunten opgenomen om grip te krijgen op de conversie van data.

- ▶ Het in kaart brengen van de belangrijkste registraties (scope van registraties zoals: kohieren, stamgegevens, overlopende posten etc.);
- ▶ Het opstellen van een conversieplan voor het overzetten (type overzetting zoals bijv. opschonen en verrijken van data);
- ▶ Het bepalen van een controle-aanpak om betrouwbaarheid (volledigheid en juistheid) van conversiedata vast te stellen;
- ▶ Het laten uitvoeren van een onafhankelijke review onderzoek op het conversiedossier om daarmee de betrouwbaarheid van de conversie vast te stellen.

Graag denken wij tijdig met u mee over de impact van deze aandachtspunten, zodat geborgd kan worden dat uitkomsten van het nieuwe systeem dienstbaar zijn aan de interne (en externe) controle. Volledigheidshalve melden we dat we in het kader van onze jaarrekeningcontrole 2022 aanvullende werkzaamheden dienen te verrichten in de vorm van een IT-audit op het nieuwe belastingstelsel “Level”. Graag maken wij hier tijdig aanvullende afspraken over met uw organisatie.

6. Vooruitblik jaarrekening 2021

6.1 Vooruitblik jaarrekening 2021

Gemaakte afspraken voor jaarrekeningcontrole 2021

Wij hebben afgesproken om net als voorgaand jaar (ruim) voorafgaand aan de accountantscontrole een scan uit te voeren op het (digitale) jaarrekeningdossier ter beoordeling of de opgevraagde controledocumentatie is opgeleverd en een goede basis biedt voor de aanvang van onze werkzaamheden.

Wij onderkennen de volgende aandachtspunten voor de jaarrekeningcontrole 2021:

- ▶ Zichtbare follow-up van de bevindingen en aanbevelingen uit deze managementletter;
- ▶ Position paper ten aanzien van de financiële risico's en waarborgen rondom de coronacrisis (zie hoofdstuk 2.1);
- ▶ Position paper ter onderbouwing van de volledige, juiste en rechtmatige verantwoording van de gemeentelijke belastingen en heffingen in de jaarrekening (zie hoofdstuk 4.1);
- ▶ Position paper ter onderbouwing van de correcte verwerking van de administratie van de voormalige gemeente Haaren in de administratie van de gemeente Oisterwijk en daarmee in de jaarrekening 2021 (zie hoofdstuk 4.1);
- ▶ Actualisatie van de grondexploitatieopzetten per 31-12-2021 inclusief financiële doorrekeningen (waaronder de overgenomen grondexploitaties van de voormalige gemeente Haaren);
- ▶ Aanlevering van de spendanalyse over de gehele vierjaarsperiode 2018-2021 met een interne toetsing op de naleving van de Europese aanbestedingsregels. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de aandachtspunten uit de notitie 'Uitvoering van controle op aanbestedingsrechtmatigheid bij jaarrekeningcontrole van decentrale overheden' van de NBA-SDO en in het bijzonder de opvolging van de financiële rechtmatigheidsfouten 2020. Verder vragen wij uw specifieke aandacht voor de betrouwbaarheid van het gehanteerde lijstwerk om de volledigheid van de uitgevoerde spendanalyse te waarborgen;
- ▶ Aanlevering van een overzicht van de lasten Wmo per zorgaanbieder met de onderliggende productieverantwoordingen en bijbehorende controleverklaringen inclusief een verschillenanalyse. In dit kader hebben wij uw organisatie reeds gefaciliteerd met een format met de juiste documentatievereisten;
- ▶ Aansluiting tussen de saldi in de onderhoudsvoorzieningen per 31-12-2021 en de beheerplannen inclusief een verschillenanalyse;
- ▶ Aanlevering van de WNT-verantwoording en onderliggende brondocumentatie;
- ▶ Aanlevering van een volledige (concept) jaarrekening welke reeds intern is getoetst op de naleving van het BBV. Wij zullen u hiervoor de checklist 2021 nog aanreiken;
- ▶ Aanlevering van een kwalitatief en kwantitatief goed balansdossier waarop intern een zichtbare 'kwaliteitscheck' is verricht;
- ▶ De verantwoordingsinformatie inzake de gemeentelijke belastingen/heffingen vanuit TOG;
- ▶ Aanlevering van de 'tax letter' waarin de relevante informatie rondom de fiscaliteiten (Vpb, BTW en LB) wordt vermeld. Wij zullen u hiervoor de template nog aanreiken.

Het is van belang dat uw organisatie streeft naar een tijdige realisatie van bovengenoemde afspraken. Dit komt ten goede aan de efficiëntie van het jaarrekeningproces en de jaarrekeningcontrole.

bdo.nl